

Wilt u mij uw organen geven?

voorbereid door: Leo van Driel en Joke Visser

Inleiding (Joke)

We lopen vandaag op drie benen:

- Ons jaarthema is: de wereld is van iedereen
- Advent: een nieuwe geboorte....
- gespreksviering: Wilt U mij uw orgaan doneren?

Er is altijd een verband te zoeken. Hoe gul ben ik vanuit de gedachte dat iedereen op de wereld gelijke rechten heeft. Rechten waarop? Een zo gelukkig en zo gezond – en blijkbaar ook een zo lang mogelijk – leven, een leven waarin aanspraak gemaakt kan worden op wat van mij is en wat ik aan een ander zou kunnen afstaan. Uit mijn sterven een nieuwe geboorte.....

Dit jaar werd – in een heel rap tempo – op 13 september j.l. een door D66 ingediend wetsvoorstel aangenomen. Het toestemmingsstelsel voor donatie van een orgaan wordt vervangen door een systeem van Actieve Donor Registratie. In een ADR-systeem kan men dezelfde vier keuzes vastleggen als in het huidige toestemmingsstelsel:

- ik geef toestemming,
- ik geef geen toestemming,
- mijn nabestaanden beslissen, of
- een specifiek persoon beslist.

Ook in dit systeem is registratie niet verplicht.

Als er niets wordt vastgelegd dan gaat de wet er van uit dat men geen bezwaar heeft tegen het afstaan van organen.

De eerste Kamer heeft zich er nog niet over uitgesproken, maar het is een behoorlijke verschuiving in het kijken naar het hele proces van het sterven. Er spelen twee vragen:

De vraag: wat neem je nu als uitgangspunt voor “gestorven zijn”. Hersendood is de term die gehanteerd wordt. Het moment dat op computerscherm alle functies stilliggen en het proces onomkeerbaar wordt. Iemand is dood.

De tweede vraag die in onze gesprekken langskwam ligt op een ander ethisch vlak: wat “verhuis” je met een orgaan? Bert Keizer schreef een mooi boekje met als titel: waar blijft de ziel?”. Hij schreef dat als reactie op de boeken van Dick Swaab: “Wij zijn ons brein”. Allerlei beelden kwamen bij ons bij de voorbereiding voorbij: Beelden vanuit het antieke Egypte: het kleine vogeltje Ba dat uit de mond van de stervende terugvliegt naar haar oorsprong. Het vrijbewegende element van de gestorvene. Of de gedachten van Steiner over het stervensproces en de waardigheid daarvan. We weten in feite nog zo weinig.

In deze viering zijn wij dan ook niet uit op een uiteindelijke goede “mening”. Veel meer zijn we uit op een uitwisseling van gedachten en gevoelens hierover. Wordt op ons een – terecht of onterecht appel gedaan om gul te zijn met onze organen? We formuleerden enkele vragen hierover.

We willen graag met jullie een fragment uit Prediker 12 lezen, dat fragment raakt het hele proces van het sterven. Eerst zingen we : Die chaos schiep tot mensenland. We zingen dat we vrij zijn geschreven, met eigen hand. We zingen dat we gekend zijn tot in de dood.

Prediker 12: 1-7

1. Gedenk je schepper
in de dagen van je jongelingschap,-
zolang nog niet komen
de dagen van het kwaad
en jou bereiken
jaren waarvan je moet zeggen:
die bevallen me niets!-
2. zolang nog niet duister wordt
de zon en al het licht,
de maan en de sterren,-
en niet de wolken na de stortbui terugkeren;
3. ten dage
dat de bewakers van het huis gaan bibberen
en de mannen die alles vermochten
krom lopen,-
de meelmaalsters staan te niksen
omdat zij met te weinig zijn
en de vrouwen zelf verdonkeren
die altijd uitzagen door de vensters;
4. de deuren naar de straat worden gesloten
terwijl het geluid van de molen verzwakt,-
terwijl alleen de stem van de tsjilper oprijst
en alle zangeresjes ineenduiken;
5. ze gaan ook opzien tegen hoogte
en verschrikkelijke dingen langs de weg,
waar de amandelboom bloeit,
de krekkel overbelast is
en de kapperbes openbarst;
ja, de mens gaat naar zijn eeuwig huis
en de rouwklagers
zullen rondgaan door de straat;
6. zolang nog niet het zilveren koord
ontknoopt wordt,
de gouden schaal in stukken geslagen,-
de kruik breekt bij de fontein
en het scheprad boven de bron in stukken is,
7. het stof terugkeert in de aarde
waar het eerst ook was
en de geestesadem terugkeert naar God
die haar heeft gegeven.

Wilt u mij uw organen geven? (Leo)

Deze vraag wordt veelal minder indringend gemaakt door te spreken over orgaandonatie. Het is een gevoelig onderwerp. Iedereen krijgt de vraag voorgelegd of je bereid bent jouw organen in bepaalde omstandigheden te schenken, zodat ze gebruikt zouden kunnen worden als donor-organen. Het antwoord wordt vastgelegd in een digitale registratie.

Wat zijn dan die bijzondere omstandigheden, waarin de vraag: Wilt u mij uw organen geven gesteld wordt dringend gesteld wil worden? Die vraag is dringend als je de vraag niet meer kunt beantwoorden, namelijk als je begonnen bent te sterven. Daarom krijg je de vraag vooraf voorgelegd als je bij leven en welzijn de vraag nog kunt overdenken.

Sterven is net zo als een geboorte een proces. Hoe je sterft hangt af van de concrete omstandigheden, maar een aantal verschijnselen van het stervensproces kennen we vaak uit eigen ervaring. Degene die gaat sterven, wil niet meer eten en drinken, zijn ledematen worden kouder, zijn zintuigen gevoeliger, het hart stopt met kloppen, hij blaast de laatste adem uit. Deze verschijnselen van het stervensproces zijn bij de mensen om de stervende heen te volgen. Niet zo zichtbaar is het verloop van het sterven inwendig. Niet alle organen zijn op hetzelfde moment buiten werking en onomkeerbaar gestorven. Door de medische mogelijkheden kunnen organen binnen een bepaalde omstandigheden door ingrijpen van buiten af weer op gang worden gebracht. Na een hartstilstand is er een korte tijd van een aantal minuten, waarin reanimatie mogelijk is. Door de medische mogelijkheden kan het stervensproces worden opgehouden met een longmachine die het sterven van de longen, het hart en andere inwendige organen nog op kan houden door de circulatie van ademlucht en bloed en ander lichaamsvocht van buitenaf gaande te houden. Bij operaties en bij patiënten die door ongevallen in een levensbedreigende toestand komen, wordt deze apparatuur ingezet om te voorkomen dat de patiënt zonder die ondersteuning snel sterft.

En juist bij deze groep patiënten komt het veel vaker voor dat de vraag naar orgaandonatie wordt gesteld. Zelf maakte ik het mee toen mijn dochter Anne verongelukt was en met een helikopter snel naar Utrecht was gebracht. Om te kunnen onderzoeken hoe ernstig haar letsel was, was ze aan de longmachine gelegd. Uit het onderzoek bleek dat de hersenstam gebroken was en dat er geen mogelijkheden waren tot herstel. De longmachine maakt dat inwendige organen, die niet ernstig door het ongeval beschadigd zijn, kunnen worden uitgenomen als geschikte donororganen. De uitslag van het onderzoek werd dan ook gevolgd door de vraag aan haar man: Wilt u haar organen geven?

Het is duidelijk dat die vraag op een heel moeilijk moment aan de nabestaanden moet worden gesteld. Die zijn diep geschokt door het plotselinge verlies van een dierbare en kunnen zo'n beslissing moeilijk weloverwogen nemen. Het geschenk van een orgaan is voor de ontvanger van grote waarde. Diens leven wordt er door verlengd. Maar voor de nabestaanden is het een moeilijk besluit. Zeker als de stervende zich hier nooit over heeft uitgesproken.

Omwille van de tijdsduur van deze inleiding op het gesprek, zal ik niet ingaan op de gevolgen voor de ontvanger van een gedoneerd orgaan.

Het initiatiefwetsvoorstel van D'66 verandert het uitgangspunt van de huidige wet : ieder kan zijn keuze in het register vastleggen en voor wie geen keuze heeft gemaakt, wordt de vraag voorgelegd aan de nabestaanden. Het nieuwe wetsvoorstel heeft als uitgangspunt: Ieder kan zijn keuze vastleggen en voor wie geen keuze heeft gemaakt, geldt dat deze bereid is zijn organen te doneren. De eerste kamer gaat nog over het voorstel in debat.

Bij mij roept het de vraag op of in dit voorstel maatschappelijk kwetsbare groepen niet te veel of te snel onder druk worden gezet mee te werken aan orgaandonatie als mensen geen keuze hebben gemaakt.

Vragen voor het gesprek

1. Een mens heeft een ziel en een geest en een lichaam. In de bijbel en in tal van liederen, die wij zingen, wordt dat gezegd en gezongen. Bij de dood verlaten ziel en geest het lichaam. Speelt dat voor jou een rol in je gedachten of gevoelens bij het doneren van organen?
2. De wet over de orgaandonatie gebruikt als criterium voor het verschil tussen leven en dood het criterium 'hersendood'. Dan is er geen activiteit in de hersenen meer waarneembaar op een eeg. Hoe zie jij het verschil tussen leven en dood?
3. Heeft een mens recht op een ongestoord stervensproces?
4. Hoe denk je over het nieuwe uitgangspunt dat het initiatief-wetsvoorstel gebruikt: wie geen mening over orgaandonatie vast heeft gelegd, wordt beschouwd als bereid tot orgaandonatie.